

Veldwerkplaats
Kwartelkoning

20 juni 2017, Zwolle

Ecologie van - en maatregelen voor- de Kwartelkoning

Kees Koffijberg & Jan Schoppers (Sovon
Vogelonderzoek Nederland)

Inhoud presentatie

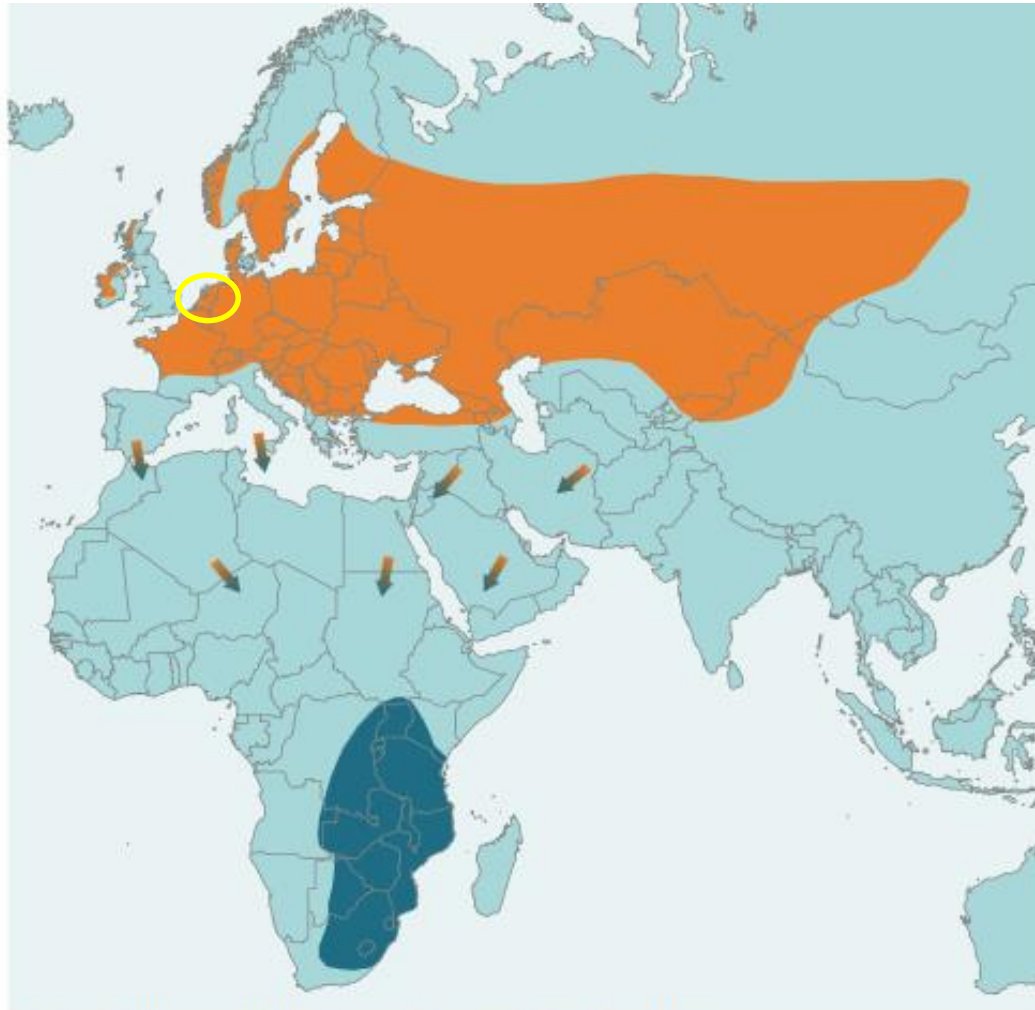
- Biologie en leefwijze Kwartelkoning
- Voorkomen in Nederland
- Factoren die voorkomen bepalen
- Beschermingsproblematiek - waarom soort bedreigd?
- Kansrijke maatregelen
- Vragen en discussie

De Kwartelkoning

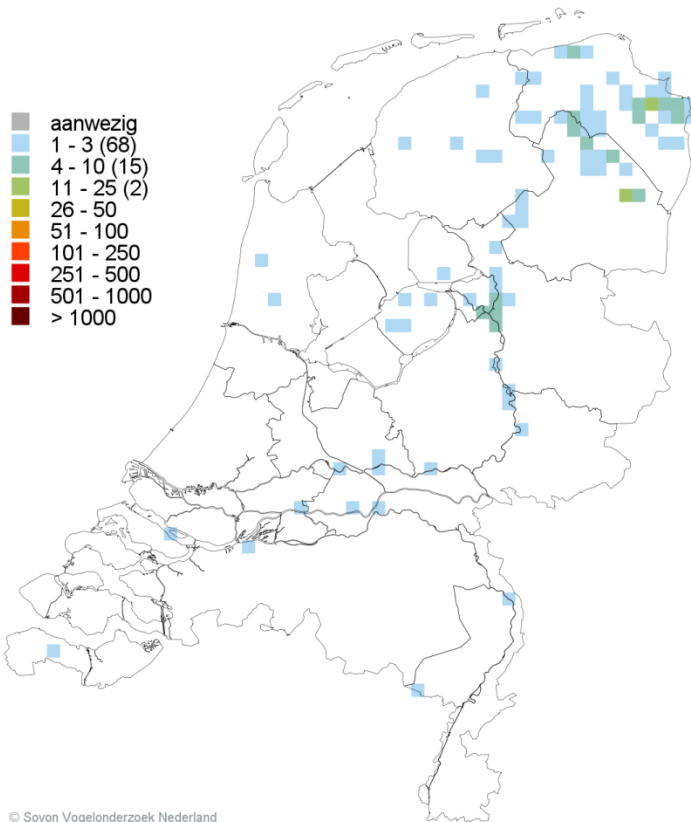

Winter in Afrika - Broeden van mei-augustus

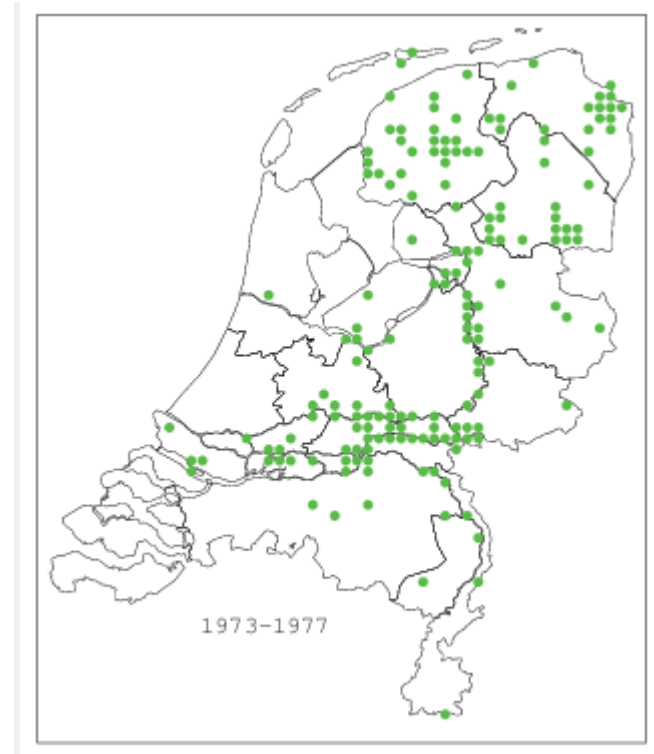

BRON: AEW/CMS, INTERNATIONAAL ACTIEPLAN VOOR DE KWARTELKONING.

Zwaartepunt verspreiding in NO-Nederland

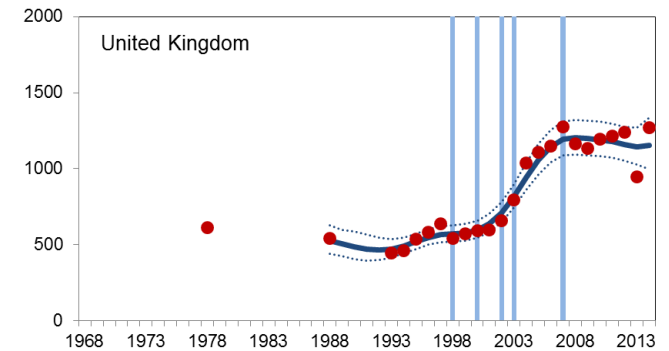
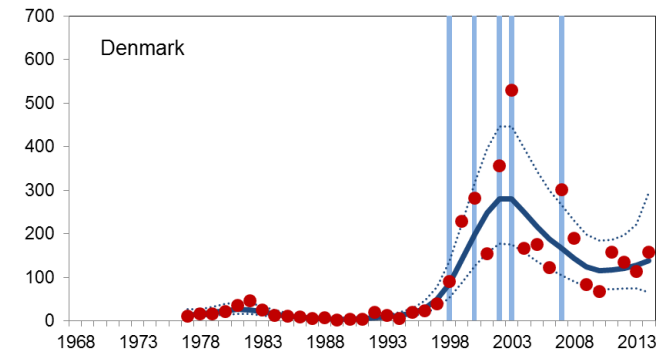
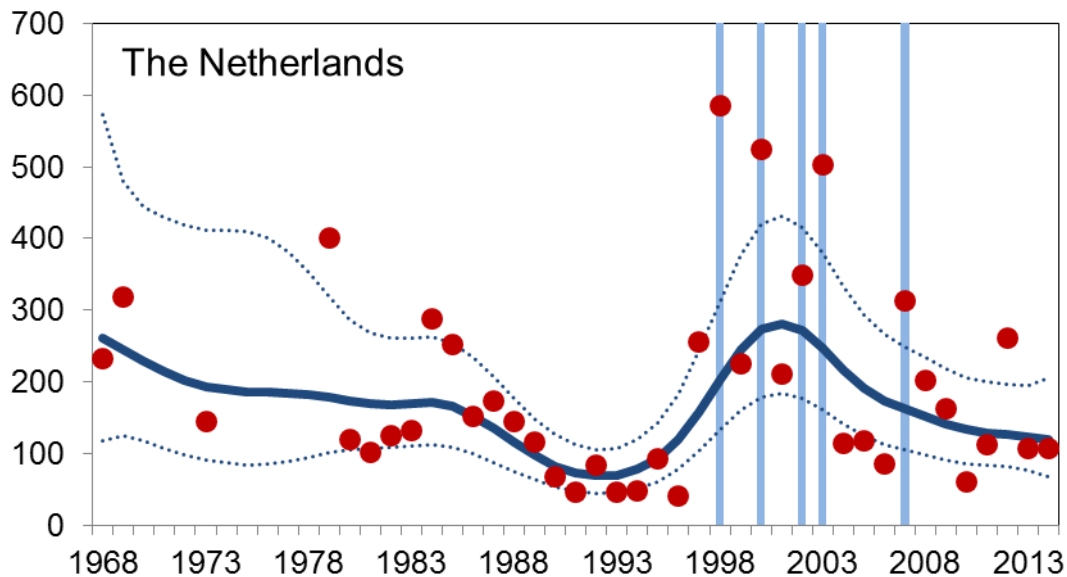

Bron: Sovon - Vogelatlas 2013-2015

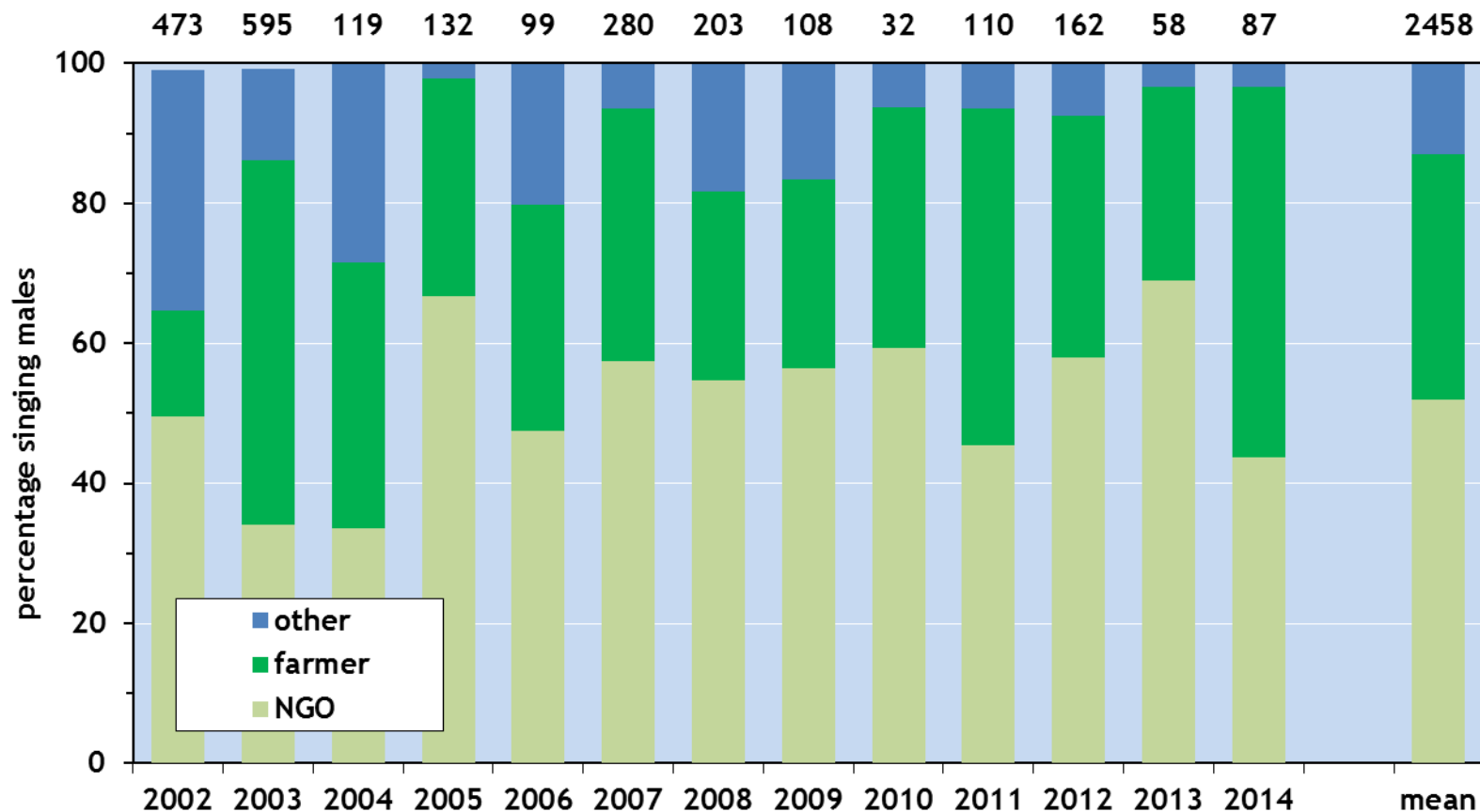

Ter vergelijking 1973-77 (eerste broedvogelatlas)

Sterke dynamiek in jaarlijkse aantallen

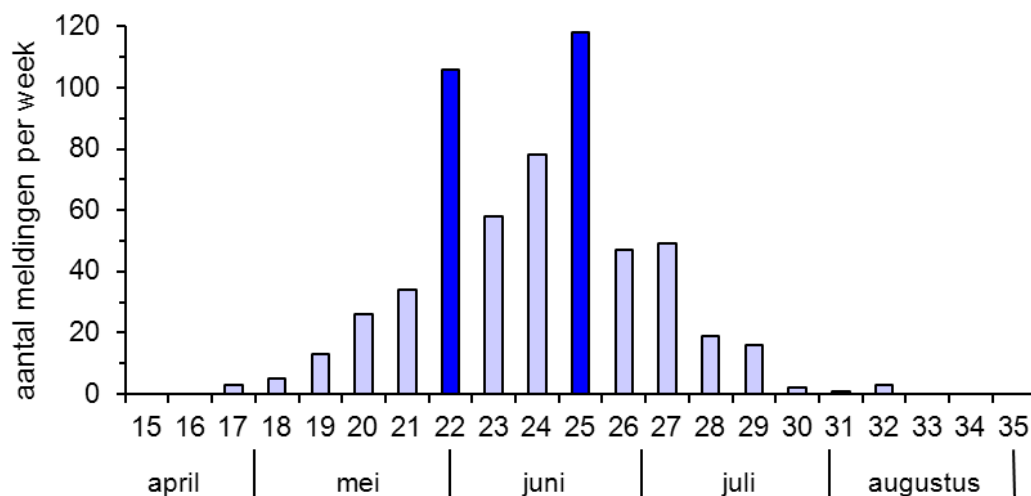

Voorkeur voor laat gemaaide graslanden en akkers met bijv. luzerne en wintergraan

Gemiddeld 52% vestigingen bij terreinbeheerders,
35% in boerenland (vnl. akkers!)

Late broedvogel met twee broedsels

Aankomst Nederland meestal in eerste tien dagen mei, zwaartepunt broedseizoen juni en juli, met uitloop (kuikens) in augustus

Hoe ziet de ideale leefomgeving er uit vanuit perspectief Kwartelkoning?

- Vegetatie minimaal 20-30 cm hoog in vestigingsfase en gedurende broedseizoen tot en met augustus
- Goede dekking, maar op de bodem voldoende open om zich voort te bewegen (vervilting op de bodem, bijv. in natuurontwikkelingsgebieden op termijn problematisch!)
- Hoewel ral wordt droge omgeving geprefereerd (in uiterwaarden 60% vestigingen in gebieden waar inundatiefrequentie 2-20 dg/jaar)
- Voedselrijkdom lijkt geen beperking (onderzoek Schotland, Polen), maar speelt vermoedelijk wel een rol in akkers

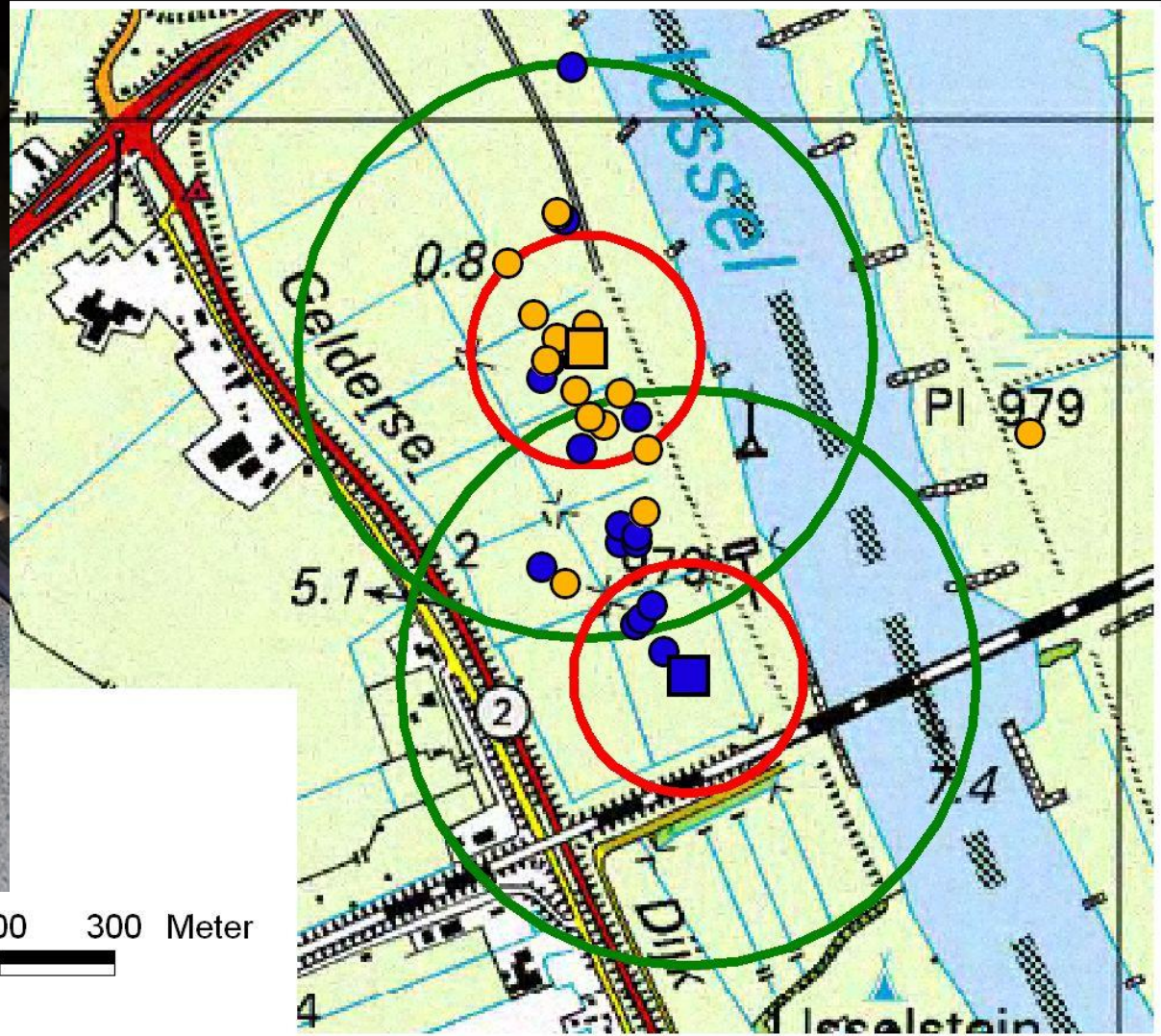
En...schaal belangrijk

Analyses in Oldambt/Groningen (Sovon i.o.v. Provincie Groningen) en uiterwaarden Rijntakken (Radboud Universiteit & Sovon):

- **Sterk cluster-effect roepende mannetjes**
- **Is eenmaal een Kwartelkoning gevestigd, neemt de kans op vestigingen in de omgeving toe.**
- **Onderzoek in Polen wijst er op dat vestigingen van meerdere mannetjes succesvoller zijn dan vestiging van een enkel mannetje (Schäffer 1999, Ökol. Vögel 21: 1-267)**

Buren worden gewaardeerd

0 100 200 300 Meter

Kwartelkoning in de problemen

1. Steeds vroegere maaidata (“juli hooimaand” is niet meer), in toenemende mate conflict met broedseizoen Kwartelkoning
2. Door mechanisatie steeds grotere oppervlakte tegelijk gemaaid

Kwartelkoning in de problemen

Kwartelkoning in de problemen

~eerste snede
gangbaar grasland

~eerste snede
hooiland
natuurterreinen

~oogst wintertarwe

Kansen voor Kwartelkoningen: drie sporen

Hooiland en natuurbraak in akkers: leefgebied beschikbaar houden tot 15 augustus, zodat vestiging 2^e broedsel mogelijk is, rui ongemoeid blijft en meeste kuikens groot genoeg zijn

Hooiland: ad-hoc beschermen Kwartelkoning na vestiging, maar vereist grote straal van 250 m rond plek roepend mannetje (19 ha) en maatwerk!

Hooiland en akkers: van binnen naar buiten maaien om sterfte van kleine kuikens te minimaliseren

Leefgebied beschikbaar houden tot 15 augustus

Het meest kansrijk in terreinen van terreinbeheerders (o.a. SBB, NM, Landschappen) in kerngebieden van voorkomen na 2000, inkl. alle Natura 2000 gebieden met Kwartelkoning. In akkers percelen/randten met natuurbraak met Kwartelkoningen (Gr)

Knelpunten:

1. Soms strijdig met andere beheersdoelstellingen (o.a. botanische waarden)
2. Afspraken pachters
3. Kostbaar indien na 15 aug wordt gemaaid (maar zie www.vbne.nl/productdetails/checklist-oogsten-natuurgrassen)

Ad-hoc beheer

Zowel hooiland terreinbeheerder als particuliere boeren (mits aantrekkelijke beheerspakketten), vooral ook buiten kerngebieden en Natura 2000 gebieden.

Belangrijk dat straal van 250 m rond roeplaats mannetje wordt aangehouden (vroeger doorgaans 100 m of iets meer).

Knelpunten:

1. Vereist maatwerk en goede markering!
2. Vereist goede afspraken met direct betrokkenen (~ loonwerkers)
3. Als ad-hoc maatregel kostbaar

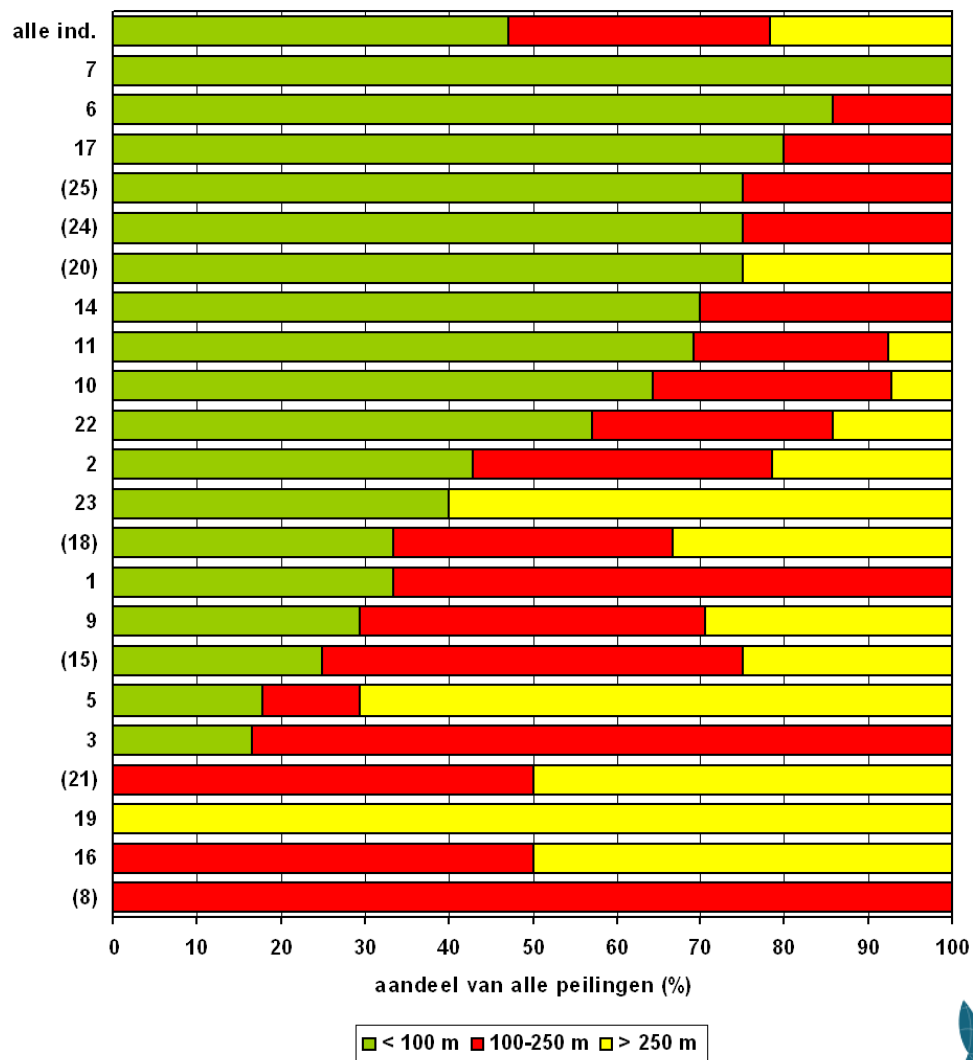
Waarom 250 m?

47% peilingen binnen
100 m roepplaats

31% tussen 100 m en
250 m

22% buiten 250 m

Sterfte kuikens minimaliseren

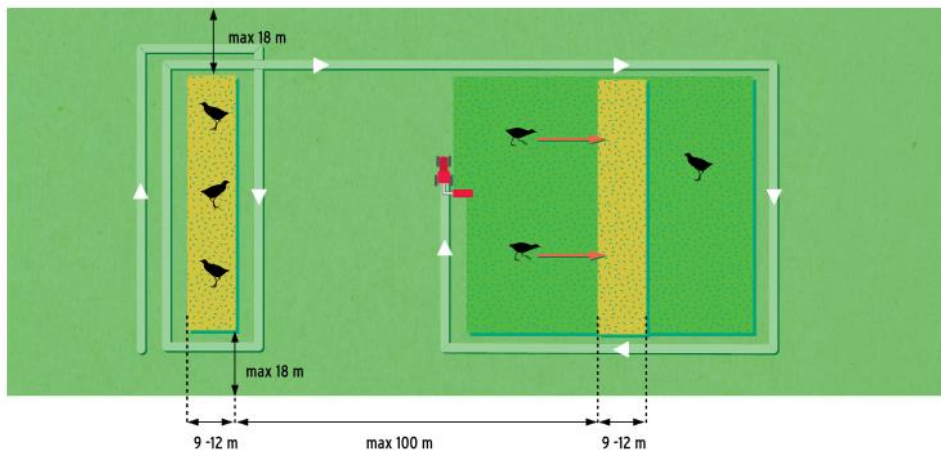
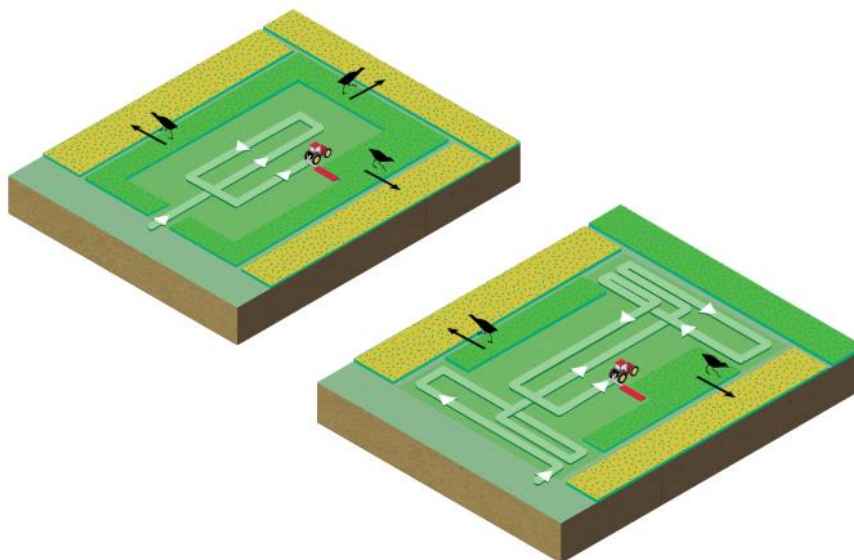
Zowel hooiland als akkers (foto van dood kuiken tijdens tarweoogst)

Voorkomen dat kuikens gevangen raken in eiland van ongemaaide vegetatie op midden perceel (onderzoek in Frankrijk en UK liet zien dat op die manier driekwart van kuikens wordt gedood bij maaien).

- Van binnen naar buiten maaien
- Vanuit één richting maaien (bij voorkeur in richting van waar na maaien of oogsten vegetatie blijft staan)
- Midden op perceel strook vegetatie niet maaien (eiland blijft eiland)

Sterfte kuikens minimaliseren

Maaien van binnen naar buiten; bij voorkeur blijft aan de rand van het perceel een strook van 9-12 meter breed staan die in het geheel niet wordt gemaaid of geoogst.

Maaien van buiten naar binnen, waarbij op het perceel (of op meerdere plekken op een perceel) een strook van 9-12 meter brede vegetatie blijft staan dat als refugium dient. Deze werkwijze is vooral geschikt op grotere percelen.

Vragen...